

SEJT- ÉS SZÖVETTENYÉSZTÉS

5. Állati sejtek tenyésztése

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

---

Bevezetés

Az él lények hierarchikus szerveződése:
Sejt Szövet Szerv Szervrendszer

Egyedfejlés:
embrionális sejt differenciálódott sejtek

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

2

Történeti áttekintés

1830 Schleiden-Schwann: kidolgozták a sejtelméletet, miszerint minden élő lény sejtekből áll

1858 Virchow: minden sejt sejtből lesz (omnis cellula e cellula)

1885 Roux embrionális (madár) sejtek in vitro fenntartása

1967 Van Wezel: a mikrokarrieres sejtenyésztés

1970 rekombináns DNS technika alkalmazása állati sejteknél

1975 Köhler-Milstein: hibridóma sejt előállítás és monoklonális antitestek (immunfehérjék) termelése

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

3

A tenyésztés alapjai

Sejtenyésztés: diszpergált sejtek fenntartása *in vitro* körülmények között.

Szövettenyésztés: a szövet fenntartását jelenti oly módon, mely lehetővé teszi a sejtek differenciálódását ill. a struktúra és/vagy funkció megőrzését.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

4

Állati sejt/szövettenyésztés

Egészen más, mint a mikroorganizmusok tenyésztése.

A sejtvonalak egy része csak felülethez kötve növekszik (monolayer, kontakt gátlás) speciális tenyésztő edények

Van néhány, ami szuszpenzióban is szaporodik (CHO, BHK, VeRo, HeLa), mint a mikrobák fermentorszerkészülékek.

Általában emlős sejteket tenyésztenek, de előfordul madár és rovar sejttenyésztése is.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

5

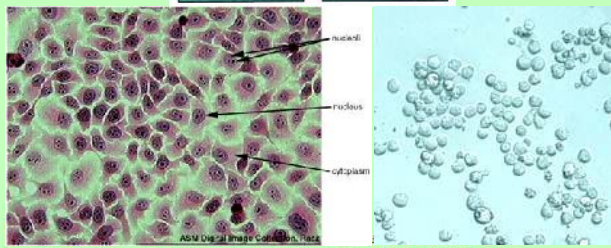
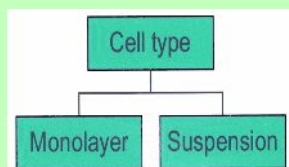

Tenyésztetek növekedése

A sejtenyésztés jelentősége

- kutatás: az állati sejtekre jellemző biokémiai utak, különböző sejtszint szabályozások
- rekombináns fehérjék előállítása (pl. interferonok, növekedési hormonok, stb.)
- monoklonális ellenanyagok (immunfehérjék) termelése (hibridóma sejtekkel)
- vírusok szaporítására vakcinagyártás céljából
- állatkísérletek kiegészítése, részleges helyettesítése

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

7

A fenntartás korlátja

A gerincesek legtöbb sejtje csak korlátozott számban osztódik az izolálást követően, azaz a tenyészet elöregszik (= szenescencia)

Okai:

1. a kromoszómavégek (telomérák) minden osztódási ciklusban bekövetkező megrövidülése
2. aktiválódnak a sejtciklus ellenőrzés (és az leállító) mechanizmusok

Csak a tumor- és a rovarsejtek osztódnak korlátlanul (immortality).

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

8

Szaporítható sejtípusok:

Szinte minden szövet szaporítható, az izom és ideg kivesé. Az érett vesejtek nem osztódnak.

Fibroblaszt (kötő szövet): generációs ideje kicsi, felületeken gyorsan nő, túlnövi az egyéb szöveteket

Epiheliális (hám) sejtek: sok specializálódott sejt van

A korai embrionális eredetű sejtek jól szaporodnak

Rágcsálók (pl. egér, patkány, hörcsög) sejtjei is

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

9

Sejtpreparálás tenyésztéshez

1. A sejtenyésztéshez szükséges oldatok elkészítése.
2. A tenyésztés céljára felhasználandó szövet előkészítése.
3. Enzimes sejt-disszociáció: kollagenáz, tripszin és egyéb proteáz enzimek alkalmazásával
4. A sejt-suszpenzió szűrése a sikeresen diszpergált sejtek és a megmaradt szövetdarabok szétválasztására.
5. A sejtek centrifugálása
6. A sejttöredék reszuszpendálása, friss tápfolyadékban.

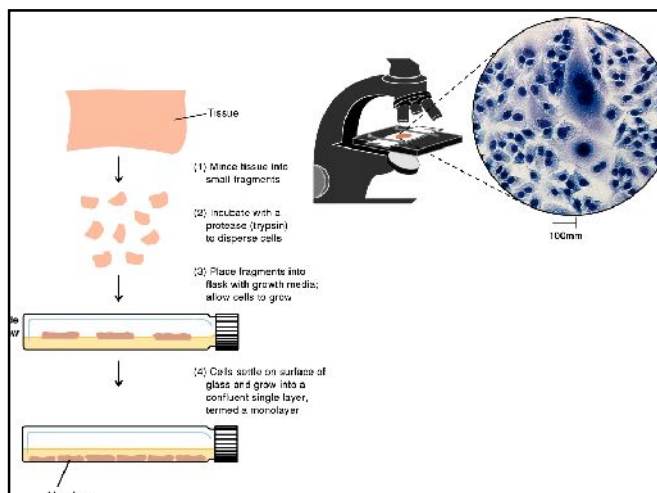

Sejtpreparálás tenyésztéshez

Ha elérték a megfelelő sejtsűrűséget, a tenyészetből szubkultúrákat készítenek, ezek egy részét tárolásra/deponálásra előkészítik (→ eltartás ld. később), illetve közvetlenül továbbtenyésztésre, manipulációra vagy termelésre használják fel.

Szubkultúra: egy genetikailag homogén tenyészetet több résztenyészetre osztanak, amelyeknek további felhasználása eltérő lehet (pl. konzerválják, termelésre használják, stb).

Az állati sejtenyésztés tápoldatai

SZÉRUM: a sejtvonalak nagy része igényli a vérfehérjék jelenlétét is, enélkül a legtöbb sejtvonal elpusztul.

Ezt újszülött állatok (borjú, csikó) vérszérumával biztosítják (5-15%). Ez nagyon drága (és nehezen reprodukálható), ezért törekszenek a minimalizálására, helyettesítésére vagy teljes elhagyására.

Komplex rendszer, az albumin mellett sok szabályozó, serkentő és gátló faktort tartalmaz.

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

16

Az állati sejtenyésztés körülményei

A sejtek nagyon érzékenyek pl. a nyírásra:

- nagyon kíméletes keverés,
- a levegő zivataránál sem lehetnek buborékok

Az oxigénigény nagyon kicsi, rendszerint elég a fejtér-fogatot átöblíteni levegővel. Sok sejtvonal kedveli a CO₂ jelenlétét (2-5%)

H mérséklet: emlős sejteknél 37°C, madársejteknél 41°C, rovarsejteknél 25-30 °C

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

17

Laboratóriumi tenyésztőedények (felületi)

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék

18

Laboratóriumi tenyészt edények (felületi)

EME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 19

Laboratóriumi tenyészt edények (felületi)

EME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 20

Laboratóriumi tenyészt edények (felületi)

EME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudomány Tanszék 21

Felület növelése

Multitray

roller bottles

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

22

Mikrokarrieres tenyésztés

Inokulálási/tapadási fázis

kialakult monolayer

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

23

Mikrokarrieres tenyésztés

van Wezel 1967: DEAE Sephadex A50-en
 Apró, szuszpendált gyöngyök felületén,
 átmér : 100-300 μm ,
 s r ség: 1,02-1,05 g/cm^3 (lebegésben tartható),
 A fermentor térfogatának 8-15%-a hordozó,
 felülete 0,5-1,5 m^2/l , ami 10-30 forgó palacknak felel meg,
 = nagy produktivitás

El nyei:

- nagy felületet be lehet bevinni egy adott reaktor-térfo-
gatba
- viszonylag homogén környezet
- nincs szükség új reaktortípusokra

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

24

Mikrokarrieres tenyésztés

Lépések:
 inokulum: forgó palackból a tenyészetet tripszinnel leoldják

A sejtek megtapadnak a gyöngy felületén, átlagosan 5-6 sejt egy gyöngyön, elszaporodnak, egy rétegben nőnek (monolayer, kontakt gátlás),
 függ: sejtvonaltól, mikrokarrier jellemzőitől, a sejt növekedési fázisától, a médium összetételétől és a sejt/mikrokarrier számaránytól

25

Mikrokarrieres tenyésztés

Keverés: az immobilizált sejtek érzékenyebbek a nyírásra, lekerekített keverők, nagy keverő átmérő, kis fordulatszám

Levegőtetés: direkt levegőtetésnél a felszálló és szétpukkanó buborékok károsíthatják a sejteket, ezért a felső légkörben vagy indirekt módon.

A gyöngyök könnyen leülepednek, főleg a tápoldat lecserélhető, illetve könnyű feldolgozni.

A gyöngyöket nem lehet/érdemes újra felhasználni.

26

„Spinner flask”

Mágneses keverő, lassú mozgató
 Mikrokarrieres és szuszpenziós tenyésztésre egyaránt

27

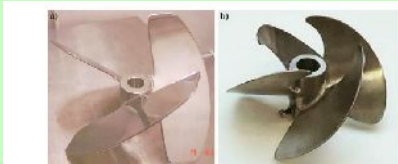
Kevert reaktorok

Általában szuszpenziós tenyésztéshez, de mikrokarrierrel felületi tenyészetekhez is használható.

Energiabevitel kisebb, kevesebb O_2 kell, így kevésbé károsodik a sejt, néha elegendő a felületi levegőztetés, a cél csak a homogenizálás és szuszpenzióban tartani a sejteket/mikrokarriereket

perfúziós levegőztetés: valamilyen elválasztón keresztül (acélszita, szilikon cs), nincs károsodás

Kevert : lekerekített formák, hajócsavar, 25-250 rpm

BME

Fig. 12. 50. Az ABC 'Stirrer' és 'Impeller' típusú kevert reaktorok. Helyes Többszörös (2) kevert reaktorok.

Összehasonlítás

Szakaszos: rossz produktivitás, sejtkoncentráció $\sim 10^6$ sejt/ml, ~ 1 hét

Rátáplálásos: glükóz + aminosavak, 3 hét, nagyobb produktivitás

Folytonos (lefejtés - rátöltés): sejtkoncentráció $\sim 10^7$ sejt/ml, 6 hét, termék is koncentráltabb, a szükséges reaktortérfogat a szakaszosnak csak 1%-a

A reaktor és módszer kiválasztása az alapján történik, hogy mennyi a szükséges termék mennyiség:

rEPO: 100 μ g/beteg $\rightarrow$ elegendő a forgó palack,

rtPA: 100 mg/ beteg $\rightarrow$ fermentor

BME Alkalmazott Biotechnológia és Élelmiszertudományi Tanszék

29
